

REZULTATI POSLOVANJA GOZDARSTVA V LETU 1977

I. Uvod

Iz zaključnih računov organizacij združenega dela za leto 1977 je razvidno, da so bili v gospodarstvu Slovenije doseženi ugodni finančni rezultati, v gozdarstvu Slovenije pa relativno manj ugodni. Ti pa niso samo posledica dobrega gospodarjenja, ampak tudi drugih vzrokov. Prav zaradi drugih vzrokov pa rezultati gospodarjenja v letu 1977 niso v celoti primerljivi z rezultati, doseženimi v prejšnjem letu, na kar smo opozarjali že pri analiziranju rezultatov v teku 1977. leta Čeprav so bili nekateri vplivi, ki so povzročali neprimerljivosti podatkov o poslovanju v letu 1977 in v letu 1976, konec leta 1977 odpravljeni, pa moramo ob zaključnem računu le upoštevati še:

- da dinamična rast nekaterih kategorij poslovnih rezultatov ni samo posledica aktivnosti v letu 1977, ampak tudi nizkih osnov leta poprej,

- da so bili nekateri izdatki v letu 1976 drugače opredeljeni kot v letu 1977, kar je porušilo primerljivost dohodka in nekaterih njegovih kategorij. V letu 1977 so se iz dohodka poravnali nekateri izdatki (del dohodka za delovno skupnost, amortizacija nad minimalno stopnjo, del dohodka za sodne stroške in kazni, v gozdarskih OZD pa tudi prispevki za biološka vlaganja), ki so imeli v letu 1976 še značaj materialnih stroškov,

- večji vpliv neplačilnih prihodkov na finančne rezultate v letu 1977 (vendar negativen) kot v letu 1976. V letu 1977 so lahko temeljne organizacije zaradi zoženih možnosti prenosa stroškov neplačane realizacije v zaloge obremenile zaloge z manjšim delom neplačane realizacije kot v letu 1976,

- da so različni finančni rezultati poslovanja zlasti v posameznih organizacijah združenega dela lahko tudi posledica različnega vrednotenja zalog nedovršene proizvodnje in gotovih proizvodov.

Poslovne rezultate v letu 1977 bomo ocenjevali glede na leto 1976:

1. z gibanjem osnovnih kazalcev gospodarjenja, kot so:

celotni prihodek in dohodek, čisti dohodek, osebni dohodki, sredstva za reprodukcijo, ipd.,

2. z velikostjo in gibanjem nekaterih kazalcev gospodarjenja iz zakona o združenem delu in odloka zveznega izvršnega sveta.

II. Poslovni rezultati

1. Celotni prihodek

Celotni prihodek je bil v gozdarstvu Slovenije za 24,8 % večji v letu 1977 kot leto poprej, kar pomeni za 0,6 večji porast kot v gospodarstvu Slovenije in za 0,2 manjši porast kot v gozdarstvu Jugoslavije. Indeks celotnega prihodka je bil v gospodarstvu Slovenije 124,2, v gozdarstvu Jugoslavije pa 125,0. Celotni prihodek je odvisen od finančnega obsega proizvodnje, doseženih prodajnih cen in strukture proizvodnje. Na obseg celotnega prihodka v organizacijah združenega dela v gozdarstvu v SR Sloveniji leta 1977 je bistveno vplivala izboljšana struktura prodanega lesa in večja količinska prodaja gozdnih lesnih sortimentov. Prodajne cene niso prispevale k večjemu celotnemu prihodku, saj že od leta 1974 v gozdarstvu ne beležimo povišanja cen (indeks cen je 100,1). Prodaja gozdnih lesnih sortimentov je bila v letu 1977 večja kot leto poprej in sicer za 2 %, in je znašala

2,317.318 kubičnih metrov. Večji porast prodaje beležimo v zasebnem in manjši v družbenem sektorju: indeks prodaje v družbenem sektorju je 1 %, v zasebnem pa 5 %.

Večji kot indeks prodaje je v gozdarstvu indeks proizvodnje in znaša 107,8. Iz tega izhaja, da se je v gozdarstvu povečala količinska zaloga nedovršene proizvodnje, kar bo pozitivno vplivalo na prodajo v prvih mesecih leta 1978.

Fizični obseg proizvodnje je mogoče povečati z večjo storilnostjo dela (ki je lahko posledica tudi boljše opremljenosti dela) ali s povečanjem števila zaposlenih. V gozdarstvu se je v letu 1977 povečal fizični obseg proizvodnje predvsem na račun večje storilnosti dela, saj se je število zaposlenih povečalo le za 0,6 % (v gospodarstvu Slovenije je zaposlenih več za 5,6 %).

Poleg storilnosti dela in s tem večje količinske prodaje oziroma proizvodnje je vplivala na večji celotni prihodek tudi boljša struktura prodanih gozdnih lesnih proizvodov. Na račun boljše strukture je bila namreč kljub temu, da so cene posameznim lesnim proizvodom v letu 1977 ostale na isti ravni kot v letu 1976, dosežena poprečna prodajna cena v letu 1977 višja kot leto poprej in to za 14 %.

Struktura doseženega celotnega prihodka v gozdarstvu pa je bila naslednja:

	Leto 1976		Leto 1977		Indeks	
	Absol.	Strukt.	Absol.	Strukt.	Absol.	Strukt.
1. Celotni prihodek	2,798.595	100	3,493.720	100	125	100
1.1. Prih. izk. DS	880.426	32	1,032.227	30	117	94
1.2. Prih. izk. ZS	635.325	23	856.167	25	127	109
1.3. Prih. bio. vl. DS	101.604	4	125.975	4	124	100
1.4. Prih. bio. vl. ZS	90.000	3	113.204	3	126	100
1.5. Drugi prihodki	1,051.230	38	1,336.147	38	127	100

Iz tabele je razvidno, da ima precejšen vpliv na povečanje celotnega prihodka prav povečana udeležba prihodkov iz zasebnega sektorja.

V letu 1977 se je v gospodarstvu Slovenije neplačljiva realizacija bolj povečala kot pa se je povečal celotni prihodek, v gozdarstvu pa manj. Manjše povečanje neplačljive realizacije od povečanja celotnega prihodka je v gozdarstvu pozitivno vplivalo na gibanje celotnega prihodka. Ker se je neplačljiva realizacija tudi v vsem jugoslovanskem gozdarstvu povečala manj kot celotni prihodek, lahko zaključimo, da gozdarstvo poslovno sodeluje s partnerji, pri katerih plačevanje obveznosti ni problem.

2. Porabljenaa sredstva

Porabljenaa sredstva brez amortizacije so se v letu 1977 v gozdarstvu povečala manj kot pa celotni prihodek in so za 18 % večja kot v letu poprej (za 6 točk manj kot celotni prihodek), v gospodarstvu Slovenije za 22 % (za 2 točki manj kot celotni prihodek) in v gozdarstvu Jugoslavije za 18 % (za 8 točk manj kot celotni prihodek).

Amortizacija osnovnih sredstev se povečuje znatno manj kot druga porabljenaa sredstva. Tako se je amortizacija povečala v letu 1977 v slovenskem gozdarstvu za 12,5 %, v slovenskem gospodarstvu pa za 8,8 %. Prav amortizacija osnovnih sredstev pa onemogoča realno primerjanje porabljenih sredstev v letu 1976 in v letu 1977.

V letu 1976 je bilo zaradi revalorizacije osnovnih sredstev obračunane precej več amortizacije kot v prejšnjih letih. V obrazcih zaključnega računa za leto 1977 pa je vsa amortizacija, obračunana za leto 1976 (minimalna in nadminimalna),

prikazana med porabljenimi sredstvi, medtem ko se je v letu 1977 nadminimalna amortizacija pokrivala iz dohodka. Enako prikazovanje nadminimalne amortizacije v letu 1977 in v letu 1976 bi rast porabljenih sredstev spremenilo. V gozdarstvu je bilo leta 1976, denimo, obračunane amortizacije nad zakonsko predpisano 8.271 tisoč dinarjev. Za ta znesek bi bila porabljena sredstva pri enakem prikazovanju podatkov za leto 1977 kot za leto 1976 v letu 1976 nižja in s tem tudi višji dohodek.

3. Dohodek in njegova razporeditev

Po obračunu porabljenih sredstev znaša v letu 1977 ugotovljeni dohodek v slovenskem gozdarstvu 1.332.859 tisoč din in je za 38 % večji kot leto poprej. Povečanje dohodka v slovenskem gozdarstvu je večje kot je povečanje dohodka v slovenskem gospodarstvu in večje kot je povečanje v celotnem gospodarstvu Jugoslavije.

Indeks dohodka slovenskega gospodarstva je 134, jugoslovanskega gozdarstva pa tudi 134.

Razporeditev dohodka je bila v letu 1977 opravljena v škodo čistega dohodka in v dobro obveznostim organizacij združenega dela iz dohodka za splošno in skupno porabo. Zlasti velja ta ugotovitev za gozdarstvo, ki ima v letu 1977 med vsemi panogami dejavnosti najnižjo udeležbo čistega dohodka v dohodku.

Za primerjavo razporeditve dohodka v gozdarstvu in gospodarstvu SR Slovenije dajemo naslednji pregled:

	Razporejeni dohodek = 100			
	Gospodarstvo		Gozdarstvo	
	1976	1977	1976	1977
1. Prispevki za skupno porabo	4,9	4,6	4,0	4,0
2. Prispevki za splošno porabo	1,0	1,3	0,6	0,9
3. Za delovno skupnost		2,4		2,1
4. Dohodek iz izjemnih ugodnosti	0,1	0,1	3,1	2,5
5. Amortizacija nad minimalno		0,7		
6. Del dohodka za druge namene	8,5	9,5	15,8	21,3
7. Čisti dohodek	85,5	81,4	78,5	69,2

Dohodek v letu 1976 ni povečan za tiste prvine, ki so se v letu 1977 pokrivala iz dohodka. Zato je še težje razumljiva povečana udeležba, denimo, prispevkov za splošno porabo. Pri večjem dohodku je namenjen še večji del dohodka za splošno porabo. Iz tega izhaja, da se je obseg sredstev za splošno porabo povečal iz dveh razlogov: zaradi večjega dohodka in zato, ker je bil v letu 1977 namenjen večji del dohodka za finansiranje splošne porabe. Obseg sredstev za splošno porabo se je v letu 1977 povečal v gozdarstvu za 118 % (indeks je 218, v gospodarstvu Slovenije pa 184).

V letu 1977 se je v gozdarstvu nadpovprečno povečal tudi del dohodka za druge namene, indeks je 185. Temu so vzrok prispevki za biološka vlaganja, ki so se v letu 1977 pokrivali iz dohodka kot zakonska obveznost, medtem ko jih je v letu 1976 nekaj gozdnih gospodarstev še evidentiralo med materialnimi stroški.

V panogi gozdarstvo so namenili leta 1977 manjši delež za financiranje skupnih služb, kot je poprečje gospodarstva. Vzroka za »poceni« skupne službe sta lahko dva: ali so skupne službe racionalno organizirane ali pa je njihovo delo slabše plačano. Verjetno pa sta pri delovanju skupnih služb v gozdarstvu prisotna oba vzroka.

4. Čisti dohodek in njegova razporeditev

Ustrezno gibanjem obveznosti organizacij združenega dela za splošno in skupno porabo ter za ostale namene je tudi gibanje čistega dohodka. Organizacijam združenega dela je v letu 1977 ostal na voljo za osebne dohodke, za skupno porabo v okviru TOZD, izboljšanje materialne osnove dela in za rezerve precej manjši delež kot leto poprej. V gozdarstvu je, denimo, udeležba čistega dohodka v dohodku leta 1977 za 5,3 strukturne enote manjša kot leta 1976.

Razmerja delitve čistega dohodka po zaključnih računih za leto 1977 so v poprečju celotnega gospodarstva ugodnejša kot leto poprej. Na račun nižjega deleža sredstev za osebne dohodke se je povečal delež sredstev za razširitev materialne osnove dela. Seveda ugodnejša delitev dohodka (večji delež sredstev za razširjeno reprodukcijo) ni samo posledica delitvenih odločitev za leto 1977, ampak tudi odločitev leta 1976, ko so se osebni dohodki povečali v večini temeljnih organizacij ne glede na dohodek in so vse breme nižjega dohodka nosila sredstva za razširitev materialne osnove dela.

Zato je logično, da je bil v letu 1977 namenjen manjši delež čistega dohodka za osebne dohodke kot leto poprej.

Razmerja delitve čistega dohodka so videti takale:

	Gospodarstvo		Gozdarstvo	
	1976	1977	1976	1977
Del čistega dohodka za OD in inovacije	78,9	76,2	82,1	80,4
Del čistega dohodka za stanovanjsko izgradnjo	4,0	3,8	4,1	3,9
Del čistega dohodka za sklad skupne porabe	4,1	6,1	5,0	7,4
Del čistega dohodka za poslovni sklad – za posoj.	3,4	3,9	1,9	1,4
Del čistega dohodka za poslovni sklad – za druge namene	6,7	7,9	3,8	3,1
Del čistega dohodka za rezervni sklad	2,1	2,3	2,2	2,7
Del čistega dohodka za druge namene	0,8	0,7	0,9	1,1

Gozdarstvo je namenilo v letu 1977 manjši delež dohodka za razširitev materialne osnove dela kot leto poprej. Vzrok za takšno delitveno razmerje je sorazmerno visoka udeležba osebnih dohodkov in sklada skupne porabe v dohodku.

Gozdarstvo je med tistimi panogami dejavnosti, kjer so sredstva za razširitev materialne osnove dela (del dohodka v poslovnem skladu za druge namene) v letu 1977 prav tolikšna kot v letu 1976. Indeks je 100,7, medtem ko je v slovenskem gospodarstvu 151,6. Gozdarstvo zaostaja v rasti sredstev za razširitev materialne osnove dela za poprečjem v gospodarstvu za skoraj 50 %.

Če je za slovensko gozdarstvo značilno, da je oblikovalo v letu 1977 enako višino sredstev za razširjeno reprodukcijo kot leto poprej, je za jugoslovansko gozdarstvo značilno, da so doseženi (merjeni seveda z oblikovanimi sredstvi za reprodukcijo) nadpoprečno dobri rezultati. Sredstva za razširjeno reprodukcijo so se povečala v letu 1977 v primerjavi z letom 1976 v jugoslovanskem gozdarstvu za 43 %, v jugoslovanskem gospodarstvu pa za 42 %.

Iz podatkov o sredstvih za razširjeno reprodukcijo izhaja, da je slovensko gozdarstvo v letu 1977 doseglo relativno slabe finančne rezultate, pa naj jih gledamo primerjalno z drugimi panogami dejavnosti v Sloveniji ali primerjalno z gozdarstvom Jugoslavije.

III. Kazalniki poslovnega uspeha

Po določitih zakona o združenem delu morajo delavci stalno spremljati (da bi lahko smotno in racionalno gospodarili z dohodkom) rezultate svojega dela in rezultate poslovanja temeljne organizacije. Ker je dohodek, ki ga delavci pridobivajo v temeljni organizaciji združenega dela materialna osnova pravice delavcev, da odločajo o pogojih in rezultatih svojega dela in glavni motiv dela ter merilo uspešnosti in odgovornosti delavcev za uspešno delo in razpolaganje z družbenimi sredstvi, predvideva zakon, da delavci:

- a) primerjajo rezultate tekočega obdobja z rezultati preteklih obdobj ter s predvidenimi rezultati;
- b) primerjajo svoje rezultate z rezultati drugih temeljnih organizacij:
 - s katerimi so združili delo in sredstva,
 - ki opravljajo iste ali sorodne dejavnosti in
 - s katerimi so sklenili samoupravni sporazum ali družbeni dogovor o temeljnih plana.

V ta namen je zakon o združenem delu v 140. členu predpisal nekatere mere uspešnosti, ki smo jih vključili tudi v našo analizo.

Ker nobeden izmed kazalnikov iz zakona o združenem delu ne kaže pod kakšnimi pogoji so temeljne organizacije poslovale in kako so izvrševale planske zadolžitve, smo te kazalnike dopolnili z nekaterimi dodatnimi iz Odloka zveznega izvršnega sveta. Preden pa bomo s pomočjo kazalnikov ocenili uspešnost poslovanja v gozdarskih organizacijah združenega dela še nekaj besed o kazalnikih.

Po kriteriju, kaj opredeljujejo, lahko kazalnike razdelimo v tri skupine:

1. Kazalniki, ki kažejo pogoje, pod katerimi so temeljne organizacije poslovale. Sem bi lahko uvrstili:

- a) poprečno uporabljena poslovna sredstva na delavca,
- b) poprečno uporabljena osnovna sredstva na delavca.

Čeprav navedena kazalca ne opredeljujeta vseh pogojev poslovanja, pa le opredeljujeta najpomembnejšega, to je tehnično opremljenost dela. Tehnična opremljenost dela je namreč med najpomembnejšimi činitelji, ki vplivajo na velikost dohodka in je praviloma premo sorazmerna z velikostjo dohodka.

2. Kazalniki uspešnosti poslovanja, ki kažejo dosežene rezultate. Med te bi lahko uvrstili:

- a) dohodek nasproti poprečno uporabljenim poslovnim sredstvom,
- b) dohodek na delavca,
- c) doseženi dohodek v primerjavi s planiranim.

3. Kazalniki razdelitve dohodka in čistega dohodka:

- a) čisti dohodek na delavca,
- b) akumulacija v primerjavi z dohodkom,
- c) akumulacija v primerjavi s čistim dohodkom,
- č) akumulacija v primerjavi s poprečno uporabljenimi sredstvi,
- d) osebni dohodek in sredstva skupne porabe na delavca,
- e) čisti osebni dohodek na delavca.

Kazalniki razdelitve dohodka in čistega dohodka opozarjajo, ali so delavci pri razporejanju dohodka dali prednost splošni in skupni porabi, ali osebni porabi, ali razširitvi materialne osnove dela. Že ob analiziranju razporeditve dohodka in čistega dohodka smo ugotavljali, da se je v letu 1977 najbolj povečal tisti del dohodka, ki gre za porabo izven OZD in zmanjšuje delež čistega dohodka. Zato bodo kazalniki, ki kažejo razporejanje dohodka tudi dobro vodilo, kako je treba v bodoče sprejemati obveznosti izven OZD.

1. Kazalniki pogojev poslovanja

Rekli smo že, da je tehnična opremljenost dela med najpomembnejšimi čini-
telji, ki vplivajo na velikost dohodka. Tekoče delo je bolj učinkovito, če je bolje
opremljeno. Učinkovitost dela pa se kaže v večjem dohodku na zaposlenega.

Čeprav so za večji dohodek na zaposlenega relevantni tudi drugi dejavniki,
kot npr.: cene, stroški, naravni pogoji in druge izjemne ugodnosti, bomo s ka-
zalnikom pogojev poslovanja skušali ugotoviti, koliko so boljši finančni rezultati
posledica opremljenosti dela. Seveda bi bilo bolje poiskati ustrežnejši kazalnik,
ki bi bil vseobsežen in bi kazal za doseganje dohodka vse ali vsaj večino rele-
vantnih dejavnikov. Ker takega kazalnika ne poznamo, bi morali za ugotavljanje
več relevantnih dejavnikov uporabiti več kazalnikov. Omejitvev pa je v tem, da se
lahko različni učinki relevantnih dejavnikov med seboj uničujejo (so si nasprotni).
Takšni učinki se v končnem rezultatu seveda ne izražajo, čeprav bi jih pri opre-
deljevanju pogojev poslovanja upoštevali. Pogoji poslovanja gledani skozi oprem-
ljenost dela, pa so bili v letu 1977 in 1976 naslednji:

	Gozdarstvo SRS		Gospodarstvo SRS	
	1976	1977	1976	1977
1. Poprečno uporabljena poslovna sredstva na delavca (v 000 din)	227,7	267,4	347,3	430,3
2. Poprečno uporabljena osnovna sredstva na delavca (v 000 din)	133,5	159,9	162,8	195,1

Poprečno uporabljena poslovna in poprečno uporabljena osnovna sredstva so
v gozdarstvu znatno nižja kot v gospodarstvu nasploh. Vzroka za to sta dva:

1. Gozdarstvo je delovno-intenzivna panoga, kjer je opremljenost dela zaradi
pogojev dela slabša,

2. V slovenskem gozdarstvu so gozdovi družbenega sektorja evidentirani v
knjigovodstvu organizacij združenega dela s sedanjo vrednostjo 0 (nič).

V primeru, da bi gozdarstvo evidentiralo med svoja osnovna sredstva tudi
gozdove po njihovi vrednosti, bi izkazovalo visoko opremljenost dela. Rezultati
poslovanja zaradi takega načina evidentiranja gozdov ne bi bili nič boljši. Dohodek
na delavca bi ostal na isti ravni, izredno pa bi se znižal kazalnik »dohodek v
primerjavi s poprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi«. Znižali pa bi se tudi
kazalniki, ki opredeljujejo razporejanje čistega dohodka in imajo v imenovalcu
poprečno uporabljena poslovna sredstva.

V gozdarstvu torej opremljenost dela nima tolikšnega vpliva na velikost do-
hodka kot, denimo, v industriji, večji vpliv imajo drugi dejavniki, kot so udeležba
družbenega sektorja v celotni proizvodnji, naravni pogoji pri proizvodnji gozdnih
lesnih sortimentov v družbenem sektorju, odprtost gozdov ipd.

2. Kazalniki uspešnosti poslovanja

Med kazalnike uspešnosti poslovanja smo uvrstili dva, ki kažeta, kako so bili
proizvodni tvorci uporabljeni, in enega, ki pove, kako so bile izvršene planske
obveznosti. Pri izbiri kazalnika o doseganju plana smo predvidevali, da se izvrše-
vanje vseh planskih obveznosti pokaže v doseganju oziroma preseganju pla-
niranega dohodka.

Kazalnika »dohodek na delavca« in »dohodek nasproti poprečno uporabljenim
poslovnim sredstvom« sta sintetična kazalnika, v katerih se zrcalijo vsi relevantni

dejavniki, ki vplivajo na velikost dohodka. Kadar ocenjujemo poslovanje organizacije združenega dela, moramo skupaj obravnavati oba kazalnika. Parcialno gledanje enega ali drugega bi lahko privedlo do napačnih sklepov o tem, ali je temeljna organizacija dobro ali slabo poslovala. Kazalnika imata vsak posebej manjšo izrazno moč, ker sta preveč enostranska. Tako je, denimo, kazalnik »dohodek na delavca« zelo enostranski, saj pripisuje ves dohodek živemu delu. Nasprotno pa je kazalnik »dohodek v primerjavi s povprečno vloženimi poslovnimi sredstvi« pomanjkljiv zaradi tega, ker pripisuje ves dohodek sredstvom kot minulemu delu. Vemo pa, da je večji dohodek posledica tudi boljše opremljenosti dela, saj je tekoče delo bolj učinkovito, če je bolje opremljeno.

Za oceno uspešnosti poslovanja v gozdarstvu v primerjavi s slovenskim gospodarstvom dajemo naslednji pregled:

	Gozdarstvo SRS			Gospodarstvo SRS		
	1976	1977	indeks	1976	1977	ideks
1. Dohodek nasproti povprečno uporabljenim poslovnim sredstvom (v %)	52,1	60,7	116	32,0	32,8	102
2. Dohodek na delavca (v 000 din)	118,8	162,3	137	111,0	141,0	126
3. Doseženi dohodek v primerjavi s planiranim (v %)	119,4	137,1	114	100,4	108,0	107

Dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenim poslovnim sredstvom je v gozdarstvu enkrat višji kot v slovenskem gospodarstvu, višji pa je tudi dohodek na zaposlenega. V Sloveniji je gozdarsko poslovanje urejeno drugače kot v drugih republikah. To se zrcali tudi v kazalnikih uspešnosti. Tako je dohodek na delavca v gozdarstvu SFRJ nižji kot v Sloveniji. V letu 1976 je bil dohodek na delavca v gozdarstvu SFRJ 74 tisoč dinarjev, v letu 1977 pa 99 tisoč dinarjev.

Ko smo ocenjevali uspešnost poslovanja v gozdarstvu s pomočjo gibanja dohodka in sredstev za razširjeno reprodukcijo, smo ugotavljali, da je gozdarstvo med panogami dejavnosti, kjer je udeležba čistega dohodka v dohodku najbolj padla in v katerih so razporedili za razširjanje materialne osnove dela najmanjši delež dohodka. Zato je treba za relativno dobre rezultate, ugotovljene s pomočjo kazalnika »dohodek nasproti povprečno uporabljenim poslovnim sredstvom« iskati drugod in ne v uspešnem poslovanju. Že uvodoma smo omenili, da leto 1977 ni primerljivo z letom poprej zaradi spremenjenih predpisov glede ugotavljanja celotnega prihodka, dohodka in čistega dohodka. Ta ugotovitev velja za vse panoge dejavnosti, za gozdarstvo pa velja omeniti še tiste posebnosti, ki ga ločijo od ostalih panog dejavnosti in povzročajo, da doseženi rezultati poslovanja niso primerljivi z rezultati v drugih panogah dejavnosti. To je že omenjeno evidentiranje gozdov v knjigovodstvu temeljnih organizacij in knjiženje prispevkov za biološka vlaganja. Prispevke za biološka vlaganja, ki pomenijo po svoji vsebini amortizacijo gozdov, knjižijo gozdarske OZD med zakonske obveznosti, ki se pokrivajo iz dohodka, medtem ko je amortizacija pri ostalih OZD evidentirana med porabljenimi sredstvi, ki se pokrivajo iz celotnega prihodka. To sta dva vzroka, ki izkrivljata primerljivost kazalnikov po 140. členu zakona o združenem delu v gozdarstvu s povprečjem gospodarstva.

Doseženi dohodek je v povprečju gospodarstva za 8 % večji, kot je bil planiran za leto 1977, v gozdarstvu pa kar za 37 %. Verjetno je vzrok za toliko večji do-

seženi dohodek od planiranega treba iskati tudi v vremenskih prilikah, ki so omogočile v letu 1977 večjo proizvodnjo in prodajo gozdarskih lesnih sortimentov, kot je bila planirana.

3. Kazalniki razdelitve dohodka in čistega dohodka

Med temi kazalniki, je samo eden, ki kaže razdelitev dohodka, in sicer »čisti dohodek na delavca«, vsi drugi kazalniki pa kažejo razporeditev čistega dohodka. Zakon o združenem delu daje prednost tistim kazalnikom, ki kažejo, kako so se delavci obnašali pri razporejanju tistega dela dohodka, ki ga lahko namenjajo ali za zadovoljevanje svojih osebnih potreb ali za razširjenje materialne osnove dela.

Čisti dohodek na delavca se je gibal takole:

	1976	1977	Indeks
Slovensko gospodarstvo	88,5	108,3	122
Slovensko gozdarstvo	93,3	114,1	122
Jugoslovansko gozdarstvo	66,1	82,3	124

Čisti dohodek so delavci v temeljnih organizacijah združenega dela s področja gozdarstva razporejali tako, da so dali prednost osebnim dohodkom in skladu skupne porabe. Zato so kazalniki, ki kažejo reproduktivno sposobnost gozdarstva nižji od poprečja v gospodarstvu, tisti pa, ki kažejo rast osebnih dohodkov in sredstev sklada skupne porabe, pa višji od poprečja gospodarstva. Vzrok za takšne odločitve delavcev v gozdarstvu so bili nizki osebni dohodki v gozdarstvu v prejšnjih letih, ki so bili zmeraj nižji od poprečja v gospodarstvu.

Ko presojamo uspešnost poslovanja organizacij združenega dela, te ne smemo presojati samo z donosnostjo z gledišča OZD, ampak tudi z gledišča družbe in delovne sile v OZD. Zato je pri presojanju uspešnosti poslovanja enako pomembna donosnost vloženih sredstev kot ustrezna raven osebnih dohodkov. Verjetno ne moremo govoriti, da je temeljna organizacija ustrezno razporejala čisti dohodek, če je več sredstev za razširjanje materialne osnove dela namenjala le na račun nižjih oziroma prenizkih osebnih dohodkov. Odločitve delavcev v gozdarskih OZD leta 1977 so torej tudi odraz ustreznega upoštevanja rentabilnosti po vseh vidikih.

Kazalniki razporejanja čistega dohodka so se gibal takole:

	Gozdarstvo SRS			Gospodarstvo SRS		
	1976	1977	Indeks	1976	1977	Indeks
1. Akumulacija v primerjavi z dohodkom (v %)	9,2	7,4	80	10,3	11,2	108
2. Akumulacija v primerjavi s čistim dohodkom (v %)	11,7	10,5	89	12,7	14,3	112
3. Akumulacija v primerjavi s poprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi (v %)	4,8	4,5	93	3,3	3,7	112
3. Osebni dohodek in sredstva skupne porabe na delavca (v 000 din)	82,5	102,3	124	78,9	94,4	119
4. Čisti osebni dohodek na delavca mesečno (v 000 din)	4,2	5,1	123	4,0	4,8	120

Ker so kazalniki zelo različni in se lahko gibljejo v različno smer, je pomembno določiti, kateri so tisti relevantni kazalniki, na osnovi katerih lahko rangiramo OZD po uspešnosti poslovanja. V Glasniku Službe družbenega knjigovodstva štev. 8/78 je objavljen rang štirih kazalnikov, na osnovi katerih je mogoče rangirati temeljne organizacije. Ti kazalniki so: dohodek na zaposlenega, akumulacija v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi, čisti osebni dohodek na delavca mesečno in povprečno uporabljena poslovna sredstva na delavca.

Če primerjamo izbrane kazalnike v gozdarstvu z istimi kazalniki v gospodarstvu, ugotovimo, da se v gozdarstvu kazalniki ne gibljejo v isto smer, čeprav bi se praviloma morali. Pri skoraj za polovico nižjih sredstvih na zaposlenega je dosežek višji od povprečja; dohodek na zaposlenega, čisti osebni dohodek na zaposlenega in akumulacija v primerjavi s sredstvi. Iz tega bi izhajalo, da je gozdarstvo poslovalo bolj uspešno, kot pa je povprečje v slovenskem gospodarstvu. Ko smo analizirali poslovanje gozdarstva skozi povečanje sredstev za akumulacijo, smo ugotovili, da je gozdarstvo med maloštevilnimi panogami, ki so v letu 1977 namenile za razširjanje materialne osnove dela manjši del dohodka kot v letu poprej. Prav tako je del dohodka za razširjanje materialne osnove v gozdarstvu manjši kot je povprečje gospodarstva. Iz tega izhaja, da je gozdarstvo v letu 1977 poslovalo manj uspešno kot je povprečje gospodarstva in da kazalniki gospodarjenja za gozdarstvo ne odražajo dejanskega stanja. Zato bi bilo treba za ocenjevanje uspešnosti poslovanja v gozdarstvu izdelati posebne kazalnike. V gozdarstvu se namreč pojavljajo posebnosti, ki ga bistveno ločijo od industrije.

Vsi kazalniki, ki smo jih uporabili za vrednotenje ekonomske moči gozdarstva in ki so predpisani z zakonodajo pa temeljijo na ozko izračunljivih okvirih, prilagojenih industriji, in ne dajejo prave podobe o poslovanju v gozdarstvu. Zaradi različnih naravnih pogojev gospodarjenja kazalniki niso primerljivi niti znotraj gozdarstva, saj je večji dohodek na zaposlenega v nekaterih temeljnih organizacijah mnogokrat posledica različnih diferencialnih rent.

IV. Sklepne ugotovitve

Iz podatkov o rezultatih gospodarjenja lahko ugotovimo, da kažejo rezultati gospodarskih gibanj v letu 1977 pomembne pozitivne težnje, ki so značilne tako za dinamiko gospodarske rasti kot za uresničevanje nekaterih kvalitativnih kazalnikov gospodarjenja. Čeprav smo že uvodoma pojasnili, da je na rezultate gospodarjenja leta 1977 vplivala vrsta dejavnikov, ki onemogočajo realno ocenitev rezultatov, pa je nesporno dejstvo, da je v letu 1977 pglavitna značilnost gospodarstva njegov dinamični razvoj. Stopnja industrijske rasti v letu 1977 je ena najvišjih stopenj v zadnjih desetih letih. Posebej velja omeniti stopnjo proizvodnosti dela, ki je v letu 1977 večja, kot je bila v letu poprej, in sicer okrog 5 %. V gozdarstvu so pozitivni premiki v smeri povečanja produktivnosti dela nad povprečjem gospodarstva. Pri skoraj enakem številu zaposlenih se je fizični obseg proizvodnje povečal za skoraj 8 %, spremenila pa se je tudi struktura proizvodnje. Čeprav spremenjena struktura proizvodnje (povečal se je delež iz zasebnega sektorja proizvodnje) ne vpliva ugodno na finančne rezultate, pomeni večja udeležba zasebnega sektorja boljši približek k izpolnjevanju planskih obveznosti.

Rast osebnih dohodkov je bila v letu 1977 večja od rasti cen življenjskih potrebščin. Tako smo v letu 1977 že ugotavljali porast realnih osebnih dohodkov in s tem zvišanje življenjskega standarda zaposlenih. Zlasti velja v osebnih dohodkih leto 1977 kot prelomno za delavce v slovenskem gozdarstvu. V prejšnjih letih smo namreč ugotavljali, da so osebni dohodki delavcev zaposlenih v gozdarstvu, iz-

redno nizki in da so pod poprečjem gospodarstva. Zaradi težjih delovnih pogojev pa bi morali biti nad poprečjem gospodarstva. V letu 1977 so bili osebni dohodki v slovenskem gozdarstvu za 23 % višji kot so bili leto poprej. Poprečni osebni dohodek je bil v letu 1977 v slovenskem gozdarstvu 5192 din in je za 7,7 % višji kot je bilo poprečje slovenskega gospodarstva.

Indeks življenjskih stroškov je bil v letu 1977 114,6, iz česar je razvidno, da so realni osebni dohodki delavcem v slovenskem gozdarstvu v letu 1977 v primerjavi z letom poprej porasli za 7 %.

Nekoliko drugačno gibanje osebnih dohodkov kot v slovenskem gozdarstvu je v jugoslovanskem gozdarstvu. Poprečni osebni dohodek v jugoslovanskem gozdarstvu je bil v letu 1977 4126 din, kar je za 20 % manj od poprečnega osebnega dohodka v slovenskem gozdarstvu in 3 % manj kot je bil poprečni osebni dohodek v jugoslovanskem gospodarstvu. V jugoslovanskem gozdarstvu so se osebni dohodki v letu 1977 povečali glede na leto 1976 za 21 %. Čeprav je povečanje osebnih dohodkov v jugoslovanskem gozdarstvu večje od povečanja v jugoslovanskem gospodarstvu (indeks je 119), je bila razlika v povečanju še zmeraj premajhna, da bi osebni dohodki delavcev v jugoslovanskem gozdarstvu dosegli ustrezno raven. Zato tudi ni čudno, da je prav višji osebni dohodek v Sloveniji glavni vzrok za zaposlovanje gozdarskih delavcev iz drugih republik v slovenskih gozdnih gospodarstvih.

mag. Slavka Kavčič